

ÖZ

Yazar: Bektaş BULUT
Üniversite: Kırgızistan-Türkiye 'Manas' Üniversitesi
Bilim dalı: İktisat
Tezin niteliği: Yüksek lisans tezi
Sayfa sayısı: VII + 109
Mezuniyet tarihi: 04 / 06/ 2012
Doç. Dr., Ebru Çağlayan

Tez danışmanları:

GEÇİŞ EKONOMİLERİNDE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE KIRGIZISTAN ÖRNEĞİ

Dünya'daki küreselleşme olgusunun yaygınlaşmasıyla beraber sermayenin serbest dolaşımı ülkeler arasında hızla yayılmaya başlamıştır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları yaygın olarak 1970'li yıllarda büyük ölçüde sermaye ihraç eden gelişmiş ülkelerde görülmekte iken, 1980'li yıllardan itibaren sermaye akımları gelişmekte olan ülkelere hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. Sermayenin kıt olduğu gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik büyümenin ve kalkınmanın en kolay yolu doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını teşvik ederek ekonomik büyümeyi sağlamaktır.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları, yatırımın yapıldığı ülkenin finansal sermaye, teknoloji, yönetim becerileri, istihdam, ihracat gibi pazara girişe bağlı olarak sürdürülebilir ekonomik büyümeyi ve emek verimliliği üzerinde yapacağı olumlu etkiler yoluyla ekonomik gelişmenin en önemli unsurlarındandır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsız olan geçiş ülkeleri gösterdikleri ekonomik performans ile dikkat çekmektedirler. Başlangıç koşulları genel olarak birbirlerine benzer özellikte olan bu ülkeler daha sonraki yıllarda gösterdikleri liberalizasyon çalışmaları ile dünyadaki ekonomik gelişmelere uyum sağlamaya çalışmışlardır. Bu ülkeler içerisinde, gerçekleştirdikleri yapısal değişimler sonucu doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını en fazla çeken ülkeler diğer ülkelere göre daha fazla ekonomik büyümeyi sağlamışlardır. Bir geçiş ekonomisi olan Kırgızistan bağımsızlığın ilk yıllarında pazar ekonomisine geçişte büyük sıkıntılar yaşamış fakat daha sonraki yıllarda gösterdiği performans ile ekonomik toparlamayı sağlamıştır. Ülke ekonomisinin gelişmesi açısından büyük öneme sahip olan doğrudan yabancı sermaye yatırımları Kırgızistan'da önemli aşamalar kaydetmişse de ülkedeki potansiyel yatırım

alanları göz önüne alındığı zaman doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının yetersiz seviyede olduğu bilinmektedir.

Geçiş ekonomilerinde ve Kırgızistan'da gerçekleştirilen doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının incelendiği bu çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilgili teorik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde geçiş ekonomilerindeki doğrudan yabancı sermaye yatırımları incelenmiş ve son olarak üçüncü bölümde Kırgızistan'daki doğrudan yabancı sermaye yatırımları incelenerek ülkedeki yatırım yapılması uygun olan sektörler tespit edilerek Kırgızistan'daki yatırımların yeterli seviyede olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Yabancı yatırımların beklenen düzeyde olmadığı Kırgızistan'da gerek mevcut yatırımların ülkedeki faaliyetlerini artırması gerekse yeni yatırımcıların ülkeye çekilmesi bakımından bir takım tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu tedbirler içerisinde hukuksal alanda yapılması gereken düzenlemeler en önemli tedbirlerden biridir. Yatırımcılar için güvenli bir ortamın oluşturulması ve mülkiyet haklarının koruma altına alınacağı hukuksal düzenlemeler yatırımların artmasında önemli rol oynamaktadır. Bazı sektörlerde yatırımcının elde ettiği gelirlerden vergi indirimine gidilmesi bu sektörlerde yapılacak olan yatırımları daha cazip hale getirecektir. Diğer önemli bir husus ise kamu çalışanlarının yabancı yatırımcılara karşı daha olumlu yaklaşması ve ülke kamuoyunun yabancı yatırımların artması konusunda bilinçlendirilmesidir.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган:	Бекташ Булут
Университет:	Кыргыз-Түрк «Манас» Университети
Багыты:	Экономика
Иштин сыпаты:	Магистрдик иш
Бүтүрүү датасы:	04 / 06/ 2012
Илимий жетекчилери:	доц. Чаглаян Э.

Өткөөл экономикаларда түздөн-түз чет элдик инвестициялар (Кыргызстандын мисалында)

Глобализация процессинин кеңири жайылышы менен өлкөлөр арасында капиталдын эркин кыймылы күч алууда. Тике чет элдик инвестициялар 1970-жылдары капиталды экспорттогон өнүккөн өлкөлөрдө кеңири байкалган болсо, 1980-жылдары карыздык кризис жана экономикалык төмөндөөнүн натыйжасында капитал агымдары өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө да жайыла баштаган. Капиталы аз болгон өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө экономикалык өсүшкү камсыз кылуунун оңой жолу –чет элдик инвестицияларды өлкөгө тартуу болуп саналат. Тике чет элдик инвестициялар инвестиция жасалган өлкөнүн финансы, капитал, технология, башкаруу өзгөчөлүктөрү, жумуш менен камсыз кылуу, экспорт сыяктуу тармактарында экономикалык өсүшкө жана жумушчу күчүнүн өндүрүмдүүлүгүнө тийгизген оң таасирлери менен экономикалык өнүгүүнүн эң маанилүү элементтеринен бири болуп саналат.

Советтер Союзу таркагандан кийин өткөөл экономика өлкөлөрү жетишкен экономикалык көрсөткүчтөрү менен көңүлдү бурат. Баштапкы шарттары бири бирине окшош болгон бул өлкөлөр либерализация иш- чаралары менен дүйнөдөгү экономикалык жетишкендиктерге жетүүгө аракет жасашкан. Бул өлкөлөрдүн ичинен структуралык реформалардын натыйжасында тике чет элдик инвестицияны көбүрөөк өлкөгө тарта алгандардын башкаларга салыштырмалуу экономикалык өсүү темпи жогору болгон. Өткөөл экономикалардын катарына кирген Кыргызстан да эгемендүүлүктүн алгачкы жылдарында экономикалык кризиске дуушар болсо да, кийинчерээк экономикалык өсүшкө жете алган. Өлкөнүн өнүгүүсүндө эбегейсиз зор мааниге тике чет элдик инвестициялардын жетишүүү деңгээлде келбей жаткандыгы маалым. Бирок Кыргызстан акыркы жылдары чоң жетишкендиктерге жетишүүдө. Демократия жана капитализмди бир убакта кабыл алышы, башкаруу системасын конституциялык системага негиздөөсү,

аймакта саясий жактан эң туруктуу укуктук мамлекет жолунда улантуусу Кыргызстандын келечекке карай маанилүү кадамдарды таштагандыгынан кабар берет. Бул шарттар тике чет элдик капиталдын өлкөгө киришин тездетүүгө өбөлгө түзөрү шексиз.

Өткөөл экономикаларда жана Кыргызстанда тике чет элдик инвестицияларды изилдеген бул дипломдук иш үч бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө тике чет элдик инвестициянын теоретикалык негиздерине орун берилген.

Экинчи бөлүмдө өткөөл экономикалардагы тике чет элдик инвестициялар изилденди жана акыркы бөлүмдө Кыргызстандагы тике чет элдик инвестициялар анализге алынып инвестициянын тартылышына ыңгайлуу секторлор белгиленип , инвестициянын жетиштүү деңгээлде болуп болбогондугуна баа берилген. Чет элдик инвестициялар күтүлгөн деңгээлде болбогон Кыргызстанда учурдагы инвестициялардын өлкөдөгү ишмердигин арттыруу жана жаңы инвесторлорду өлкөгө тартуу жагынан бир катар иш-чараларды алуу керек. Бул иш-чаралардын арасында жасалуусу керек болгон укуктук-нормативдик жөнгө салуулар – эң маанилүү иш-чаралардан болуп саналат. Инвесторлор үчүн коопсуз чөйрөнү камсыз болуучу жана алардын менчик укугун коргоочу укуктук-нормативдик жөнгө салуулар инвестициялардын жогорулашында маанилүү роль ойнойт. Кээ бир секторлордо инвесторлордун кирешесине карата алынган салыктан жеңилдик көрсөтүү ошол тармактарда инвестицияны дагы жагымдуу абалга алып келет. Ошондой эле башка маанилүү маселе - тиешелүү мамлекеттик органдардагы кызматкерлердин чет элдик инвесторлорго оң жана жылуу мамиле кылуусу жана өлкөдө чет элдик инвестиция тууралуу коомдук пикирдин (аң-сезимдин) жогорулатуу.

АБСТРАКТ

Выполнила:	Бекташ Булут
Университет:	Кыргызско-Турецкий Университет «Манас»
Направление:	Экономика
Качество работы:	Магистерская диссертация
Дата выпуска:	04 / 06/ 2012
Научные руководители:	доц. Чаглаян Э.

Прямые иностранные инвестиции с переходной экономикой: на примере Кыргызстана

В силу глобализации в мире свободное движение капитала между странами начинает набирать быстрые темпы. В то время как в 1970 году, прямые иностранные инвестиции в развитых странах с большим количеством экспорта капитала, в 1980-х годах приток капитала начал принимать быстрые обороты в развивающихся странах в результате долгового кризиса и экономического спада. Самый приемлемый способ экономического роста и развития в развивающихся странах, где существует дефицит капитала, является стимулирование иностранных инвестиций, и таким образом обеспечение экономического роста.

Прямые иностранные капиталовложения являются одним из важнейших факторов экономического развития за счет положительного влияния на устойчивое экономическое развитие и производительность труда в зависимости от вклада в вопрос финансовый, капитала, технологий, управленческих навыков, занятости, экспорта в принимающей стране.

После распада Советского Союза, экономические показатели новых независимых стран с переходной экономикой привлекают большое внимание. Эти страны, которые имеют аналогию в начальных условиях в целом, в последние годы пытались приспособиться к экономическому развитию в мире в сторону либерализации. В этих странах, те, которые смогли привлечь прямые иностранные инвестиции в результате структурных изменений стали более успешными в экономическом росте, чем другие. Несмотря на экономическую катастрофу на первых годах независимости и в переходной экономике, в последние годы Кыргызстан сумел поднять свои экономические показатели. Несмотря на большое значение прямых иностранных инвестиций в экономическом развитии страны и их первые успешные этапы в Кыргызстане, уровень прямых

иностранных инвестиций считается недостаточным в принятии во внимание областей инвестиционного потенциала в стране.

Данная магистерская диссертация посвящена вопросу прямых иностранных инвестиций в странах с переходной экономикой, и в частности Кыргызстане, состоит из трех глав. Первая глава содержит основные теоретические знания о прямых иностранных инвестициях. Вторая глава посвящена прямым иностранным инвестициям в странах с переходной экономикой. Третья глава посвящена прямым иностранным инвестициям в Кыргызстане, установлению более привлекательных инвестиционных секторов и областей, и оценке уровня достаточности инвестиций в Кыргызстане.

В Кыргызстане, где инвестиционная деятельность с участием иностранного капитала не находится на должном уровне, очень важно повысить существующую инвестиционную деятельность в стране и принять ряд мер для привлечения новых инвесторов. Правовые нормы и регулирования, что должны быть приняты и сделаны в рамках этих мероприятий является одним из наиболее важных мер. Правовые регулирования, которые, в итоге, должны создать безопасность для инвесторов и защиту их прав собственности, чрезвычайно важны для роста уровня инвестиций. Снижение налогов или налоговые льготы от доходов иностранных инвесторов в определенных секторах, несомненно, станут более привлекательным способом для привлечения инвестиций в данный секторы. Другим важным вопросом является более положительное отношение служащих в соответствующих государственных органов к иностранным инвесторам и повышения общественного мнения (сознания) об иностранных инвестициях.

ABSTRACT

Author: Bektash Bulut
University: Kyrgyzstan-Turkey “Manas” University
Department: Economics
Quality of thesis: Master thesis
Graduation date: 04 / 06 / 2012
Supervisors Associate Professor Ebru Chaglayan

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN TRANSITION ECONOMIES: IN THE EXAMPLE OF KYRGYZSTAN

With the spread of globalization in the world the free movement of capital between countries is beginning to span rapidly. While in the 1970s, the foreign direct investment was more case in developed countries commonly with a large amount of capital export, in the 1980s, capital flows began to span rapidly in developing countries as a result of the debt crisis and the economic recession. The easiest way to economic growth and development in emerging countries, where capital is in scarcity, is to encourage the foreign investment and ensure the economic growth.

Direct foreign capital investments are one of the most important factors in economic development through the positive impact on sustainable economic and labor productivity depending on financial, capital, technology, managerial skills, employment, and exports contribution in host country.

After the collapse of the Soviet Union, the economic performance displayed by new independent transition countries is attracting great attention. These countries having resembling to each other initial conditions in general, in later years attempted to adapt to the economic developments in the world with their liberalization efforts. In these countries, those countries that were able to attract foreign direct investments a result of structural changes has become more successful in economic growth than others. Despite an economic disaster lived in the first years of independence period as a transition economy, in later years Kyrgyzstan could pick up an economic performance. Notwithstanding the great importance of foreign direct investment in the economic development of the country and their first successful stages in Kyrgyzstan, the foreign direct investment levels are known to be insufficient with taking consideration the areas of potential investment in the country.

This master dissertation on the foreign direct investments in transition economies and in Kyrgyzstan consists of three chapters. The first chapter contains the main theoretical knowledge on direct foreign investment. The second chapter is devoted to the foreign direct investment in transition economies. And the last third chapter examines the statement of the foreign direct investment in Kyrgyzstan, defines more appropriate investment sectors and areas and evaluates the sufficiency level of investments in Kyrgyzstan

In Kyrgyzstan where foreign investment activities is not in the expected level it is important both to increase existing investment activities in the country and to take a number of measures to attract new investors. The legal regulations that should be done within the scope of these measures are one of the most important measures. The legal regulations that creates a secure environment for investors and protects their property rights are extremely important in the increase of investments. The tax cuts or reliefs for investor's income in definite sectors will be more attractive ways to attract investments to these sectors. Another important issue is on the more positive approach of public sector authorities towards foreign investors and the increase of public opinion (consciousness) to foreign investments.